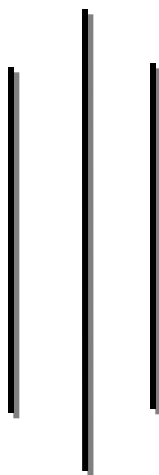

कागेश्वरी मनोहरा नगरपालिकाको

शिक्षा ऐन, २०७५

स्थानीय राजपत्रमा प्रकाशित

मिति: २०७५/०४/१५

प्रस्तावना: कागेश्वरी मनोहरा नगरपालिका क्षेत्रमा बस्ने हरेक बालबालिका र नागरिकको शिक्षा सम्बन्धि हकलाई ग्यारेन्टी गर्ने, समग्र देशको विकासका लागि लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक शासन व्यवस्था अनुकूल वा नगरबासीहरूको ज्ञान, सिप, सदाचार र बौद्धिकताको वृद्धि गर्न, शैक्षिक असमानतालाई न्यूनीकरण गरी गुणस्तरीय शिक्षामा सम्पूर्ण नगरबासीको सहज पहुँच कायम गर्न हाल सञ्चालन भइरहेका र नगर क्षेत्रभित्र स्थापना हुने विद्यालयको व्यवस्थापकीय सुधार गर्दै समय सापेक्ष शैक्षिक विकास गर्न वाञ्छनीय भएकाले,

कागेश्वरी मनोहरा नगरपालिकाको नगर सभाले नेपालको संविधान २०७२ को धारा २२६ (१) तथा स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ को उपदफा (१) ले प्रदान गरेको अधिकार प्रयोग गरी कागेश्वरी मनोहरा नगरपालिकाको दोश्रो नगर सभाले पारित गरि जारी गरिएको छ ।

परिच्छेद-१

प्रारम्भिक

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ** : (१) यस ऐनको नाम “कागेश्वरी मनोहरा नगरपालिका शिक्षा ऐन, २०७५” रहेको छ ।

(२) यो ऐन कागेश्वरी मनोहरा नगरपालिका क्षेत्रभर लागु हुनेछ ।

(३) यो ऐन तुरुन्त लागु हुनेछ ।

२. **परिभाषा** : विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा,

(क) “नगरपालिका” भन्नाले कागेश्वरी मनोहरा नगरपालिका, नगर कार्यपालिका बुझ्नुपर्दछ।

(ख) “नगर सभा” भन्नाले “कागेश्वरी मनोहरा नगरपालिकाको नगरसभालाई” बुझ्नुपर्दछ।

(ग) “विद्यालय शिक्षा” भन्नाले आधारभूत र माध्यमिक दुवै शिक्षा बुझ्नुपर्दछ ।

(घ) “माध्यमिक शिक्षा” भन्नाले कक्षा नौ देखि कक्षा बाह्रसम्मको शिक्षालाई बुझ्नुपर्दछ।

(ङ) “आधारभूत शिक्षा” भन्नाले प्रारम्भिक बाल शिक्षादेखि कक्षा आठसम्म दिइने शिक्षा सम्झनु पर्दछ ।

(च) “विशेष शिक्षा” भन्नाले दृष्टिविहीन, कान नसुन्ने, अटिजम, बौद्धिक अपाङ्गता,

सुस्तश्रवण वा अतिअशक्त शारीरिक असमक्षता अवस्था भएका बालबालिकालाई छुट्टै समूहमा राखी दिइने शिक्षा बुझ्नुपर्दछ ।

- छ) “प्राविधिक तथा व्यवसायिक शिक्षा” भन्नाले प्राविधिक ज्ञान, सिप, दक्षता तथा विषयवस्तुको सिकाइ गरी प्रविधि र व्यवसायको शिक्षा प्रदान गर्न कक्षा नौ देखि कक्षा बाह्रसम्म अध्यापन गराइने शिक्षालाई सम्झनु पर्दछ ।
- (ज) “सामुदायिक विद्यालय” भन्नाले समुदायको पहलमा स्थापना गरिएको नाफारहित प्रकृतिको नेपाल सरकारबाट नियमित रूपमा अनुदान पाउनेगरी अनुमति वा स्वीकृति प्राप्त विद्यालय सम्झनु पर्दछ ।
- (झ) “संस्थागत विद्यालय” भन्नाले व्यक्ति/संस्था वा समुदायको पहलमा स्थापना गरिएका नेपाल सरकारबाट नियमित रूपमा अनुदान नपाउने गरी अनुमति वा स्वीकृति प्राप्त विद्यालय बुझ्नुपर्दछ ।
- (ञ) “नगर शिक्षा शाखा प्रमुख ” भन्नाले नगरपालिका भित्र स्थानीय तहको शिक्षा सञ्चालन, व्यवस्थापन, नियमन, निर्देशन, अनुगमन र मूल्याङ्कन गर्ने तथा ऐन बमोजिम तोकिएका कार्य गर्न नेपाल सरकारले खटाएको कर्मचारी बुझ्नुपर्दछ ।
- (ट) “स्रोतकेन्द्र” भन्नाले नगरपालिका भित्र रहेका विद्यालयहरूको समूह बनाई पायक पर्ने विद्यालयमा कार्यालय रहने गरी शैक्षिक गतिविधिहरू सञ्चालन हुने केन्द्र भन्ने बुझ्नु पर्दछ ।
- (ठ) “स्रोतव्यक्ति” भन्नाले स्रोत केन्द्रको प्रमुख पदमा नियुक्त भएका व्यक्तिलाई बुझ्नुपर्दछ ।
- (ड) “कर्मचारी” भन्नाले सामुदायिक विद्यालयमा कार्यरत शिक्षक बाहेकका अन्य कर्मचारी बुझ्नु पर्दछ ।
- (ढ) “तोकिएको” वा “तोकिए बमोजिम” भन्नाले यस ऐन अन्तर्गत बनेका नियमावली वा निर्देशिकामा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम बुझ्नुपर्दछ ।

- (ण) “अनुमति” भन्नाले नेपाल सरकार वा नगरपालिकाले स्थायी स्वीकृति प्रदान गरी नसकेको कुनै तोकिएको ठाउँ वा क्षेत्रमा विद्यालय खोल्न वा कक्षा थप गर्न दिइएको अस्थायी स्वीकृतिलाई जनाउँछ ।
- (त) “स्वीकृति” भन्नाले तोकिए बमोजिमको सर्त पुरा गरेको विद्यालयलाई नेपाल सरकार वा नगरपालिकाले दिएको स्थायी स्वीकृतिलाई जनाउँछ ।
- (थ) “आवासीय विद्यालय” भन्नाले नेपाल सरकार वा नगरपालिकाले आवासीय विद्यालयको रूपमा स्वीकृति प्रदान गरिएको विद्यालयलाई जनाउँछ ।
- (द) “शैक्षिक गुठी” भन्नाले विद्यालय सञ्चालन गर्नका लागि कुनै व्यक्ति वा समुदायले नाफा आर्जन नगर्ने उद्देश्यले तोकिएको ऐन मुताबिक स्थापना गरेको सार्वजनिक वा निजी गुठी बुझ्नुपर्दछ ।
- (ध) “स्थायी आवासीय अनुमति” भन्नाले विदेशी मुलुकले कुनै सर्त तोकि वा सो मुलुकमा स्थायी रूपमा बसोबास गर्न पाउने गरी नेपाली नागरिकलाई उपलब्ध गराएको डाईभर्सिटी इमिग्रेन्ट भिसा, परमानेन्ट रेजिडेन्ट भिसा वा ग्रीन कार्ड सम्भन्नु पर्दछ र सो शब्दले नेपाली नागरिकलाई विदेशमा स्थायी रूपमा बसोस गर्न दिइएको जुनसुकै नामको स्थायी आवासीय अनुमति समेतलाई जनाउँछ ।
- (न) “प्रारम्भिक बाल विकास शिक्षा” भन्नाले ४ वर्ष उमेर पुगेका बालबालिकाहरूलाई मनोरञ्जनात्मक विधिबाट शारीरिक, मानसिक, सामाजिक, संवेगात्मक विकासका लागि सामुदायिक र संस्थागत रूपमा दिइने प्रारम्भिक बाल विकास शिक्षा बुझ्नुपर्नेछ ।
- (प) “पूर्व प्राथमिक विद्यालय” भन्नाले चार वर्ष उमेर पुरा नगरेका बालबालिकालाई एक वर्षको पूर्व प्राथमिक शिक्षा दिने विद्यालय बुझ्नुपर्दछ ।
- फ) “मातृभाषी शिक्षा” भन्नाले नेपाली भाषा र देवनागरी लिपिमा दिइने शिक्षा बाहेकको नेपालमा बोलिने अन्य भाषा र लिपिमा दिइने शिक्षा बुझ्नुपर्नेछ ।

परिच्छेद-२

विद्यालय खोले अनुमति वा स्वीकृति, गाभने र खारेजी सम्बन्धी व्यवस्था

३. विद्यालय खोल अनुमति लिनु पर्ने : (१) नेपाली नागरिक वा नेपाली नागरिकको समुदायले सामुदायिक विद्यालय वा शैक्षिक गुठी अन्तर्गत संस्थागत विद्यालय खोलन चाहेमा तोकिएको विवरण खुलाई नगरपालिकामा तोकिएको अधिकारी समक्ष अनुमतिका लागि निवेदन दिनुपर्दछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन परेमा सो निवेदन उपर नगरपालिकाले आवश्यक जाँचबुझ गर्ने, जाँचबुझ गर्दा विद्यालय खोल अनुमति दिन मनासिव देखिएमा तोकिएको सर्त बन्देज पालना गर्ने गरी वडा शिक्षा समितिको सिफारिसमा तोकिएको अधिकारीले अनुमति दिनेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम अनुमति लिई खोलिएको विद्यालयले तोकिएका सर्त बन्देज पालन गरेको देखिएमा वडा शिक्षा समितिको सिफारिसमा तोकिएको अधिकारीले स्वीकृति प्रदान गर्नेछ ।

(४) यो दफा प्रारम्भ हुँदाका वखत कम्पनीको रूपमा सञ्चालन गरेका विद्यालयहरूले चाहेमा कम्पनी खारेज गरी शैक्षिक गुठी अन्तर्गत विद्यालय सञ्चालन गर्न तोकिएको अधिकारी समक्ष निवेदन दिन सक्नेछन् ।

(५) उपदफा (२), (३) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि देहायका विद्यालयहरूलाई शैक्षिक गुठीका रूपमा सञ्चालन गर्न पाउने अनुमति वा स्वीकृति दिइने छैन :

- (क) सरकारी वा सार्वजनिक भवनमा सञ्चालन भएका विद्यालय,
- (ख) सरकारी वा सार्वजनिक जग्गामा भवन बनाई सञ्चालन भएका विद्यालय,
- (ग) कुनै व्यक्ति वा संस्थाले विद्यालयको नाममा भवन वा जग्गा दान, दातव्य दिएकोमा सो भवनमा वा त्यस्तो जग्गामा भवन बनाई सञ्चालन भएको विद्यालय ।

(६) यस ऐन वा प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि शैक्षिक

गुठी अन्तर्गत विद्यालय सञ्चालन गर्दा देहाय बमोजिम गर्नुपर्नेछ :

- (क) शैक्षिक गुठी सञ्चालन गर्ने गुठी सञ्चालक सङ्गठित संस्थाको रूपमा हुनुपर्ने,
- (ख) शैक्षिक गुठी सञ्चालन गर्दा सार्वजनिक गुठी भए कम्तिमा सात जना र निजी गुठी भए कम्तिमा पाँचजना सदस्य हुनुपर्ने,
- (ग) शैक्षिक गुठीको आयव्ययको लेखा तोकिए बमोजिम खडा गरी मान्यताप्राप्त लेखापरीक्षक फर्मबाट लेखापरीक्षण गराउनुपर्ने,
- (घ) निजी शैक्षिक गुठीको तत्काल कायम रहेका ट्रष्टी सदस्यले आफ्नो जीवनकालमै वा शेषपछि गुठीयारको रूपमा कार्य गर्ने आफ्नो उत्तराधिकारी तोक्न सक्नेछन । तर सार्वजनिक शैक्षिक गुठीको हकमा त्यस्तो उत्तराधिकारी तोक्दा नगरपालिकाको स्वीकृति लिनुपर्नेछ ।

(७) कुनै सामाजिक, परोपकारी कल्याणकारी संस्थाले मुनाफा नलिने उद्देश्यबाट विद्यालय सञ्चालन गर्न चाहेमा तोकिएको अधिकारीबाट स्वीकृति लिई सार्वजनिक शैक्षिक गुठी अन्तर्गत विद्यालय सञ्चालन गर्नसक्नेछ ।

(८) उपदफा (७) बमोजिम सञ्चालित विद्यालयले पालन गर्नु पर्ने सर्त तथा अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(९) माथि उल्लेखित उपदफाहरुमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि कुनै विदेशी शिक्षण संस्थासँग सम्बन्धन कायम गर्ने गरी कसैलाई पनि विद्यालय खोल्न अनुमति वा स्वीकृति दिइने छैन ।

तर नेपाल सरकारसँग सम्झौता भएको अवस्थामा त्यस्ता विद्यालयलाई अनुमति दिन सकिने छ ।

(१०) उपदफा ७ र ९ मा उल्लेख भएबमोजिम स्थापित शैक्षिक गुठी अन्तर्गतका विद्यालयलाई नियमानुसार तोकिए बमोजिमका आवश्यक प्रक्रिया पुरा गरी सामुदायीकरण गर्न सकिनेछ ।

(११) विद्यालय सञ्चालन तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(१२) मातृ-भाषी शिक्षा संचालन गर्न तोकिएका सम्पूर्ण मापदण्ड पुरा गरेका शैक्षिक संस्थालाई नगरपालिकाले आधारभूत र माध्यमिक तह संचालनको अनुमति र स्वीकृति दिन सक्नेछ ।

४. नगरपालिकाले विद्यालय गाभ्न, सार्न, नाम परिवर्तन गर्न वा बन्द गर्न सक्ने : (१)

नगरपालिकाले हाल सञ्चालनमा रहेका विद्यालयहरूलाई दुरी, विद्यार्थी सङ्ख्या, गुणस्तरीयता, सञ्चालन क्षमताको आधारमा गाभ्न, एकठाउँबाट अर्को ठाउँमा सार्न वा आवश्यक नभएको पर्याप्त आधार भएमा बन्द गर्न वा आवश्यक क्षेत्रमा खोल्न वा कक्षा थप गरी सञ्चालन गर्न अनुमति वा स्वीकृति दिन वा नाम परिवर्तन गर्न सम्बन्धित वडा शिक्षा समितिको सिफारिसमा नगर शिक्षा समितिले निर्णय गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम गाभिएका वा बन्द गरिएका विद्यालयको सम्पत्तिको व्यवस्थापन तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

५. अनुमति वा स्वीकृति रद्द गर्ने : कुनै संस्थागत विद्यालयले यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको

नियम विपरीत कुनै काम गरेमा नगरपालिकाले त्यस्तो विद्यालयलाई प्रदान गरेको अनुमति वा स्वीकृति रद्द गर्न सक्नेछ । तर त्यसरी अनुमति वा स्वीकृति रद्द गर्नु अघि सम्बन्धित विद्यालयलाई आफ्नो सफाई पेस गर्ने मौका दिइनेछ । यसरी रद्द गर्ने निर्णय उपर चित्त नबुझे न्यायिक समितिमा उजुरी लाग्नेछ ।

६. शैक्षिक परामर्श सेवा, विदेशी शैक्षिक कार्यक्रम वा शिक्षण कोर्ष सञ्चालन गर्ने : (१) कसैले पनि

यस ऐन बमोजिम नगरपालिकाबाट अनुमति नलिई शैक्षिक परामर्श सेवा, त्रिजकोर्ष, कोचिङ्ग, ट्युसन सेन्टर, भाषा शिक्षण कक्षा, होस्टल वा पूर्वतयारी कक्षा वा विदेशी मुलुकमा सञ्चालित कुनै शैक्षिक कार्यक्रम सञ्चालन गर्न पाउने छैन ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम शैक्षिक कार्यक्रम, शैक्षिक परामर्श त्रिजकोर्ष,सेवा, कोचिङ्ग, ट्युसन सेन्टर,भाषा शिक्षण कक्षा, होस्टल वा पूर्वतयारी कक्षा वा विदेशी मुलुकमा सञ्चालित कुनै शैक्षिक कार्यक्रम सञ्चालन गर्न अनुमति लिने सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ।

७. विशेष शिक्षा, समावेशी शिक्षा, अनौपचारिक शिक्षा, निरन्तर शिक्षा, दूर शिक्षा तथा

खुल्ला शिक्षा सञ्चालन सम्बन्धी व्यवस्था : यस नगरपालिकाले आवश्यक पूर्वाधारको व्यवस्था

गरी विशेष शिक्षा, समावेशी शिक्षा, अनौपचारिक शिक्षा, निरन्तर शिक्षा, दूरशिक्षा तथा खुल्ला शिक्षा तथा सामुदायिक सिकाई केन्द्र सञ्चालनको व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।

८. प्रारम्भिक बालविकास केन्द्र सम्बन्धी व्यवस्था : प्रारम्भिक बालविकास केन्द्रको सञ्चालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।
९. सामुदायिक सिकाई केन्द्र सञ्चालन गर्न सक्ने : नगरपालिकाले समुदायमा साक्षरता, सिप विकास र निरन्तर शिक्षा सिकाई समेतको काम गर्न तोकिए बमोजिम सामुदायिक सिकाई केन्द्र सञ्चालन गर्न सक्नेछ ।

परिच्छेद-३

शिक्षाको प्रकार, माध्यम, पाठ्यक्रम र परीक्षा सञ्चालन सम्बन्धी व्यवस्था

१०. माध्यमिक शिक्षाको प्रकार : माध्यमिक शिक्षा देहायका प्रकारका हुनेछन् :
- (क) साधारण माध्यमिक शिक्षा
  - (ख) संस्कृत माध्यमिक शिक्षा
  - (ग) प्राविधिक तथा व्यवसायिक माध्यमिक शिक्षा
  - (घ) मातृ-भाषी माध्यमिक शिक्षा
११. शिक्षाको माध्यम : (१) विद्यालयमा शिक्षाको माध्यम नेपाली, अंग्रेजी वा दुवै भाषा हुन सक्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि देहायको अवस्थामा विद्यालयमा शिक्षाको माध्यम देहाय बमोजिम हुन सक्नेछ :
- (क) आधारभूत तथा माध्यमिक शिक्षा मातृभाषामा समेत दिन सकिनेछ,
  - (ख) गैह्र नेपाली नागरिकले नेपालका विद्यालयमा अध्ययन गर्दा अनिवार्य नेपाली विषय र अन्य कुनै भाषा समेत अध्ययन गर्न सक्नेछ ,
  - (ग) भाषा विषयमा अध्ययन गराउँदा शिक्षाको माध्यम सोही भाषा

हुनेछ,

१२. विद्यालयको वर्गीकरण : नगरपालिका अन्तर्गतका विद्यालयहरूलाई माध्यामिक शिक्षा र आधारभूत शिक्षा गरी दुई प्रकारमा वर्गीकरण गरिनेछ ।
१३. विद्यालयको पाठ्यक्रम तथा पाठ्यपुस्तक : विद्यालयले नेपाल सरकारले तोकेको न्यूनतम मापदण्ड पुरा गरी आवश्यक सिकाई उपलब्धि हासिल हुनेगरी अध्ययन अध्यापन गराउनुपर्नेछ । विद्यालयले नेपाल सरकारले तोकेको मापदण्ड भित्र रही स्थानीय पाठ्यक्रम र पाठ्यपुस्तक लागू गर्न सक्नेछ । सो प्रयोजनका लागि नगरपालिकाले स्थानीय पाठ्यक्रम विकास केन्द्र गठन गरी विज्ञहरूको समूह बनाई पाठ्यक्रम विकास गर्न सक्नेछ ।
१४. परीक्षा सञ्चालन : परीक्षा सञ्चालन, अनुगमन, नियमन, नतिजा प्रकाशन तथा अभिलेख व्यवस्थापन तोकिए बमोजिम हुनेछ । तर आधारभूत तहको अन्तिम परीक्षा (कक्षा ८) नगरपालिकाले संचालन गर्नेछ ।

परिच्छेद-४

नगर शिक्षा तथा वडा शिक्षा समिति, शिक्षक छनोट समिति, नगर शिक्षा अनुगमन समिति र नगर शिक्षा प्रमुख सम्बन्धी व्यवस्था

१५. नगर शिक्षा समिति : (१) नगर शिक्षा समितिमा निम्नानुसारका पदाधिकारी रहने छन् । तथापि आवश्यकता अनुसार नगर शिक्षा समितिले पदाधिकारीहरू थप्न सक्नेछ ।

- (क) नगर प्रमुख वा निजले तोकेको व्यक्ति एकजना - अध्यक्ष
- (ख) नगर कार्यपालिकाका सदस्य मध्ये कम्तिमा एक महिला र एक दलित पर्ने गरी २ जना सदस्यहरू - सदस्य
- (ग) नगर प्रमुखले तोकेको नगर क्षेत्रभित्रका शिक्षाविद्हरू मध्येबाट १ जना - सदस्य
- (घ) सामुदायिक विद्यालयको प्रधानाध्यापकहरू मध्ये समितिले मनोनित गरेको १ जना - सदस्य
- (ङ) सामुदायिक विद्यालयमा कार्यरत आधिकारिक संघ, संगठनका अध्यक्ष वा संयोजकहरू मध्येबाट १/१ जना - सदस्य
- (च) संस्थागत विद्यालयमा कार्यरत प्याब्सन/ एन प्याब्सनका प्रतिनिधि सदस्यहरू मध्ये १/१ जना - सदस्य

- (छ) नगरपालिका भित्र रहेको आधिकारिक अभिभावक संघको अध्यक्ष १ जना – सदस्य
- (ज) नगरपालिका क्षेत्र भित्र संचालित सामुदायिक माध्यमिक विद्यालयहरू मध्येबाट आधारभूतको समेत प्रतिनिधित्व हुने गरी कम्तिमा दस वर्ष स्थायी सेवा गरेका १ जना महिला पर्ने गरी २ जना सदस्य – सदस्य
- (झ) नगरपालिका क्षेत्रभित्र रहेका सामुदायिक विद्यालयका व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष मध्येबाट १ जना – सदस्य
- (ञ) नगर क्षेत्र भित्र संचालित गुठी वा धार्मिक विद्यालयका विद्यालय व्यवस्थापन तथा संचालक समितिका अध्यक्ष मध्ये १ जना – सदस्य
- (ट) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत – सदस्य
- (ठ) नगर शिक्षा अधिकृत – सदस्य सचिव
- (ड) आमन्त्रित (शिक्षाविद्हरू मध्येबाट) ३ जना मनोनित गरिने

(२) समितिका पदेन सदस्य बाहेक मनोनित सदस्यको पदावधि तीन वर्षको हुनेछ ।

(३) उपदफा (१) अन्तर्गतका मनोनित तथा अन्य सदस्यहरूले आफ्नो पदीय आचरण पालन नगरेको अवस्थामा जुनसुकै समयमा पनि हटाउन वा बर्खास्त गर्न सकिनेछ ।

तर त्यसरी हटाउँदा वा बर्खास्त गर्नु पहिले मनासिब माफिकको सफाइ दिने अवसर प्रदान गरिनेछ । यसरी हटाए उपर चित्त नबुझेमा न्यायिक समितिमा उजुरी लाग्नेछ ।

(४) नगर शिक्षा समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुनेछ :

- (क) नगरपालिका भित्रको शैक्षिक योजना तयार गर्ने,
- (ख) नगरपालिका क्षेत्र भित्र विद्यालय सञ्चालनका लागि अनुमति,स्वीकृति, विद्यालय सार्ने, गाभ्ने सम्बन्धी विषयमा नगरपालिकालाई सिफारिस गर्ने,
- (ग) विद्यालयहरूका लागि आवश्यक आर्थिक अनुदान तथा स्रोतको खोजी गर्ने,
- (घ) नगरपालिका क्षेत्रभित्र सञ्चालन हुने परीक्षाहरूलाई मर्यादित, व्यवस्थित र भयरहित बनाउने र सम्पूर्ण नगरभित्र एउटै समिति बनाई सोहि समितिबाट परीक्षा र नतिजाका कार्यहरूमा एकरूपता ल्याउने,
- (ङ) नगरपालिका क्षेत्रभित्र स्थापना भएका निजीस्रोतमा सञ्चालित सामुदायिक विद्यालयहरूको शिक्षक दरबन्दी, सेवा, सुविधा र सर्तहरू

स्वीकृत गर्ने,

- (च) व्यवसायिक शिक्षा तथा सिपमूलक शिक्षाको कार्यान्वयन गर्ने गराउने तथा व्यवसायिक, सिपमूलक प्राविधिक शिक्षा विद्यालयको आवश्यकता एवम् परिस्थिति अनुसार तोकिएको कक्षाबाट सञ्चालन गराउने,
- (छ) विद्यालय व्यवस्थापन समितिलाई निर्देशन दिने, जागरुक र सचेत गराउने,
- (ज) विद्यालयका लागि आवश्यक साधनस्रोत जुटाउने र परिचालन गर्ने,
- (झ) विद्यालयहरूसँग सम्बन्धित विषयहरूको सम्बोधन गर्ने,
- (ञ) शिक्षाको गुणस्तर कायम राख्न सूचक निर्धारण गर्ने र प्रगति मूल्याङ्कनको लेखाजोखा गर्ने,
- (ट) विद्यालयको सामाजिक परीक्षण गर्न लगाउने,
- (ठ) शैक्षिक गुठीसँग सम्भौताका सर्तहरू निर्धारण गर्ने,
- (ड) विद्यालयहरूमा शिक्षाको गुणस्तर उकास्ने उद्देश्यले विद्यालयहरूको स्थलगत निरीक्षण, अध्ययन, अनुगमन एवम् सुपरिवेक्षण गर्ने,
- (ढ) शैक्षिक संस्था र शिक्षासँग आवद्ध शिक्षक कर्मचारीहरूलाई कामका आधारमा आवश्यक प्रोत्साहन, नसिहत र दण्ड गर्ने गराउने,
- (ण) नगर शिक्षा समितिले नगरपालिकाभित्र रहेका विद्यालयहरूमा स्वीकृत दरबन्दी वा अनुदानकोटा (राहतकोटा) र बालविकास केन्द्रका सहयोगी कार्यकर्तालाई करारमा शिक्षक/सहयोगी कार्यकर्ता राख्नु पर्ने भएमा शिक्षक छनोट समिति गठन गरी सो समितिले परीक्षा लिई योग्यताक्रम अनुसार करार सूची प्रकाशन गर्नेछ,
- (त) रिक्त रहेको स्वीकृत दरबन्दी वा अनुदानकोटा (राहतकोटा) मा सम्बन्धित विद्यालयले योग्यताक्रम अनुसार करार सूची अनुसार नियुक्ति गर्नु पर्नेछ,

- (थ) शिक्षक छनोट समितिको कार्यविधि नगर कार्यपालिकाले निर्माण गरी लागू गर्नेछ,
- (द) शिक्षक छनोट गर्ने कार्यका लागि विशेषज्ञको सूची प्रकाशन गर्ने,
- (ध) नगर शिक्षा समितिले तोकिए बमोजिम विज्ञहरु रहेको योजना निर्माण कार्यदल गठन गर्न सक्नेछ,
- (न) नगरपालिका भित्र आवश्यकता र औचित्यताका आधारमा तहगत र विषयगत दरबन्दी मिलान गर्ने र आन्तरिक सरुवा गर्ने,
- (प) तोकिए बमोजिमका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

१६. **वडा शिक्षा समिति :** (१) नगरपालिकाका प्रत्येक वडामा देहाए बमोजिमका ७ जना सदस्य रहेको वडा शिक्षा समिति गठन हुनेछ :

(क) सम्बन्धित वडाका वडा अध्यक्ष वा निजले तोकेको लब्धप्रतिष्ठित व्यक्ति - अध्यक्ष

(ख) वडा समितिका सदस्यहरू मध्येबाट वडा समितिको बैठकले तोकेको एक जना-सदस्य

(ग) वडा भित्र रहेका विद्यालयका प्रधानाध्यापक वा शिक्षक मध्येबाट वडा अध्यक्षले तोकेको १ जना-सदस्य

(घ) वडा भित्र रहेका विद्यालय व्यवस्थापन समितिका अध्यक्षहरू मध्येबाट वडा अध्यक्षले तोकेको १ जना -सदस्य

(ङ) सम्बन्धित वडाभित्रका शिक्षाप्रेमीहरू मध्येबाट वडा अध्यक्षले तोकेको एकजना महिला सहित २ जना-सदस्य

(च) सम्बन्धित वडामा कार्यरत वडा सचिव-सदस्य सचिव

(२) वडा शिक्षा समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१७. **शिक्षक छनोट समिति:** तोकिए अनुसार हुनेछ ।

१८. शिक्षा अनुगमन समिति : (१) विद्यालय शिक्षाको समग्र पक्षको अनुगमन गर्न देहाय बमोजिमको शिक्षा अनुगमन समिति गठन हुनेछ :

(क) नगर शिक्षा समितिको सदस्य - संयोजक

(ख) सम्बन्धित वडाका वडा अध्यक्ष - सदस्य

(ग) संस्थागत विद्यालयको हकमा नगरपालिकाले तोकेको प्याक्सन तथा एन प्याक्सनका अध्यक्ष २ जना प्रतिनिधि - सदस्य

घ) नगर सभासदस्य मध्येबाट नगर कार्यपालिकाले तोकेका एक जना महिला - सदस्य

(ङ) नगर शिक्षा शाखा प्रमुख - सदस्य सचिव

(२) अनुगमन समितिले गरेको अनुगमनको प्रतिवेदन नगर शिक्षा समिति समक्ष वार्षिक रूपमा बुझाउनु पर्नेछ । यस समितिको थप काम, कर्तव्य र अधिकारहरु तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१९. नगर शिक्षा शाखा: (१) नगरपालिकामा शिक्षा क्षेत्रको सम्पूर्ण कार्य शिक्षा शाखामार्फत हुनेछ । उक्त शाखामा शिक्षा सेवातर्फको सबैभन्दा बरिष्ठ कर्मचारी शाखा प्रमुखको रूपमा रहनेछ ।

(२) नगर शिक्षा शाखा प्रमुखका काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछन :

(क) शिक्षा सम्बन्धी स्थानीय योजना नगरपालिका नगरसभाबाट पारित गराई कार्यान्वयन गर्ने गराउने

(ख) नगरभित्रका विद्यालयहरुमा स्थानीय तहको शैक्षिक कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने गराउने

(ग) विद्यालय जाने र विद्यालय बाहिर रहेका बालबालिकाको

खण्डीकृत शैक्षिक तथ्याङ्क अद्यावधिक गरी केन्द्रमा नियमित रूपमा पठाउने

- (घ) विद्यालय सञ्चालन तथा शैक्षिक कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि स्रोतको बाँडफाँड गर्ने गराउने,
- (ङ) नगर शिक्षा समितिको मातहतमा रही माध्यमिक तहसम्मको शैक्षिक कार्यक्रमको समन्वय र नियमन गर्ने,
- (च) नगर शिक्षा समितिको निर्णय बमोजिम सेवा क्षेत्र भित्रका विद्यालय नक्साङ्कन गरी सोको आधारमा विद्यालय खोल्न अनुमति प्रदान गर्ने, कक्षा थप गर्ने, विद्यालय सार्ने, दुई वा दुई भन्दा बढी विद्यालय एक आपसमा गाभ्ने, विद्यालयको नाम परिवर्तन गर्ने,
- (छ) नगर शिक्षा समितिको निर्णय बमोजिम सामुदायिक विद्यालयका शिक्षक तथा कर्मचारी व्यवस्थापन गर्ने, सामुदायिक विद्यालयमा कार्यरत शिक्षक तथा विद्यालय कर्मचारीको पदस्थापन, सरुवा सम्बन्धी कार्य गर्ने, स्वीकृत दरबन्दी अनुसार तलब भत्ता निकासा गर्ने,
- (ज) विद्यालयमा कार्यरत शिक्षक तथा कर्मचारीहरूको विदाको अभिलेख अद्यावधिक गर्ने, विद्यालयले स्वीकृत गर्ने बाहेकका अन्य विदाहरू स्वीकृत गर्ने,
- (झ) वार्षिक रूपमा विद्यार्थी सङ्ख्याको अनुपातमा शिक्षक कर्मचारी दरबन्दी मिलान गर्ने, विद्यालयहरूमा न्यूनतम शिक्षक दरबन्दी उपलब्ध गराउने व्यवस्था गर्ने,
- (ञ) विद्यालयहरूको समूह विभाजन गरी स्रोत केन्द्र निर्धारण गर्ने र स्रोत केन्द्रबाट विद्यालयको निरीक्षण, शिक्षकको तालिम तथा अन्य शैक्षिक क्रियाकलाप सञ्चालन गर्ने गराउने,

- (ट) विद्यालयको गुणस्तर बढाउन प्रधानाध्यापक, शिक्षक, विद्यालय व्यवस्थापन समिति, अभिभावक तथा अन्य सरोकारवालाहरूको नियमित रूपमा बैठक, गोष्ठी वा तालिमको व्यवस्था गर्ने,
- (ठ) आधारभूत तहको परीक्षा व्यवस्थापन गर्ने, विद्यार्थी सिकाई उपलब्धि परीक्षण गर्ने र व्यवस्थापन गर्ने, विद्यार्थी प्रोत्साहन तथा छात्रवृत्ति व्यवस्थापन गर्ने,
- (ड) शिक्षा सम्बन्धी कार्य गर्दा नगर शिक्षा समिति, नगर प्रमुख र प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतको सुपरीवेक्षण तथा निर्देशनको अधीनमा रही कार्य सम्पादन गर्ने,
- (ढ) सामुदायिक विद्यालयका शिक्षकहरूलाई आफ्नो विषयप्रति जिम्मेवार र जवाफदेही बनाउने ।

परिच्छेद-५

विद्यालय व्यवस्थापन समिति सम्बन्धी व्यवस्था

२०. विद्यालय व्यवस्थापन समिति तोकिए बमोजिम हुने : (१) सामुदायिक विद्यालयको सञ्चालन, व्यवस्थापन र रेखदेख गर्नका लागि प्रत्येक विद्यालयमा देहाय बमोजिमका सदस्यहरू रहेको ९ सदस्यीय एक विद्यालय व्यवस्थापन समिति रहनेछ :

- (क) नगर प्रमुखले तोकेको लब्धप्रतिष्ठित व्यक्ति – सदस्य
- (ख) स्थानीय अभिभावक मध्ये एक महिला सहित २ जना – सदस्य
- (ग) सम्बन्धित वडाको वडा अध्यक्ष – पदेन सदस्य
- (घ) अभिभावक, समाजसेवी वा चन्दादाता मध्ये १ जना – सदस्य
- (ङ) अभिभावक संघका अध्यक्ष – सदस्य
- (च) शिक्षकहरूले आफूहरू मध्येबाट छानी पठाएको एक जना उच्च तहको

स्थायी शिक्षक (सम्भव भएसम्म महिला) – सदस्य

छ) संबन्धित वडाका वडा अध्यक्षले तोकेको वडा सदस्य मध्येबाट एक जना महिला – सदस्य

ज) विद्यालयका प्रधानाध्यापक – सदस्य सचिव

(२) प्राविधिक तथा व्यवसायिक विषयमा अध्ययन वा तालिम गराइने माध्यमिक विद्यालयको विद्यालय व्यवस्थापन समितिमा नगरपालिका क्षेत्रभित्रका सम्बन्धित विषयमा दक्ष, व्यवसायमा आवद्ध तथा शिक्षाविद् मध्ये नगर प्रमुखले मनोनित गरेका एक जना सदस्य रहनेछन् ।

(३) उपदफा (१) को खण्ड (क), (ख) वा (ग) बमोजिमका सदस्यहरु अभिभावक भेलाबाट छानिने र सो मध्ये एकजनालाई नगरप्रमुखले विद्यालय व्यवस्थापन समितिको अध्यक्ष तोक्नेछन् ।

(४) विद्यालय व्यवस्थापन समितिको अध्यक्ष छनोट नभएसम्मका लागि वा अध्यक्षको अनुपस्थितिमा सो समितिका ज्येष्ठ सदस्यहरु मध्येबाट समितिले छानेको सदस्य सो बाट बैठकको अध्यक्षता गर्ने छन् ।

(५) विशेष शिक्षा सञ्चालन गर्ने विद्यालयको व्यवस्थापन समितिमा कम्तीमा पचास प्रतिशत सदस्यहरु अपाङ्गता भएका व्यक्तिको अभिभावकहरु सदस्य रहनेछन् ।

(६) व्यवस्थापन समितिको म्याद सकिनु भन्दा एक महिना अगावै नयाँ व्यवस्थापन समितिको गठन गरी बहालवाला व्यवस्थापन समितिले आफ्नो कार्यकाल भित्रै नया गठन भएको व्यवस्थापन समितिलाई पदभार हस्तान्तरण गर्नु पर्नेछ । यसो हुन नसकेमा वा व्यवस्थापन समिति गठन विवादित भएमा नगर शिक्षा समितिले तदर्थ व्यवस्थापन समिति वनाई विद्यालय संचालनको व्यवस्था मिलाउनेछ ।

(७) व्यवस्थापन समिति संचालन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(८) संस्थागत विद्यालयको सञ्चालन, व्यवस्थापन र रेखदेख गर्नका लागि प्रत्येक विद्यालयमा देहाय बमोजिमका सदस्यहरु रहेको एक विद्यालय व्यवस्थापन समिति रहनेछ :

- (क) विद्यालयको संस्थापक वा लगानीकर्ताहरू मध्येबाट सम्बन्धित विद्यालयको सिफारिसमा नगर शिक्षा समितिबाट मनोनित भएका व्यक्ति -अध्यक्ष
- (ख) अभिभावकहरू मध्येबाट विद्यालय व्यवस्थापन समितिले मनोनित गरेको १ जना महिला सहित २ जना –सदस्य
- (ग) स्थानीय शिक्षाप्रेमी वा समाजसेवीहरू मध्येबाट नगर शिक्षा समितिले मनोनित गरेको एकजना –सदस्य
- (घ) सम्बन्धित विद्यालयका शिक्षकहरू मध्येबाट छान्नी पठाएका १ जना शिक्षक–सदस्य
- (ङ) विद्यालय रहेको सम्बन्धित वडाको वडा सदस्यहरू मध्येबाट वडा समितिको सिफारिसमा नगर शिक्षा समितिले मनोनयन गरेको एकजना–सदस्य
- (च) सम्बन्धित क्षेत्रको स्रोतव्यक्ति– सदस्य
- (छ) विद्यालयका प्रिन्सिपल वा प्रधानाध्यापक-सदस्य सचिव

(९) उपदफा (१), (२) र (३) बमोजिम छानिएका वा मनोनित अध्यक्ष वा सदस्यको पदावधि ३ वर्षको हुनेछ । त्यस्ता अध्यक्ष वा सदस्यले आफ्नो पद अनुसारको आचरण पालना नगरेको देखिएमा नगर शिक्षा समितिले निजलाई जुनसुकै बखत पनि पदबाट हटाउन सक्नेछ । तर त्यसरी पदबाट हटाउनु अघि वा समिति विघटन गर्नु अघि आफ्नो सफाई पेस गर्ने मौकाबाट वञ्चित गरिने छैन । नगर शिक्षा समितिले गरेको कारवाही उपर न्यायिक समितिमा उजुर लाग्नेछ ।

(१०) यो ऐन लागू भएपछि नगरपालिका भित्रका सबै विद्यालय व्यवस्थापन समितिहरू स्वतः भङ्ग हुनेछन् र १८० दिन भित्र माथि लेखिए बमोजिम अर्को समिति गठन गर्नु पर्नेछ ।

(१०) सामुदायिक विद्यालयको विद्यालय व्यवस्थापन समितिको काम,कर्तव्य र

अधिकार देहायबमोजिम हुनेछ :

- (क) विद्यालय सञ्चालनको लागि प्राप्त साधन र स्रोतको परिचालन गर्ने,
- (ख) विद्यालयको चल, अचल सम्पत्तिको लगत राख्ने, राख्न लगाउने र सुरक्षा गर्ने,
- (ग) विद्यालयको शैक्षिक, भौतिक तथा आर्थिक तथ्याङ्क र विवरण अद्यावधिक गर्ने,
- (घ) विद्यालयको वार्षिक बजेट स्वीकृत, गर्ने त्यसको जानकारी नगरपालिकालाई दिने,
- (ङ) विद्यालयमा स्वच्छ शैक्षिक वातावरण कायम राख्न राजनैतिक, धार्मिक वा साम्प्रदायिक भावनाको आधारमा विद्यालयको वातावरण विगान्न नदिने,
- (च) विद्यालय व्यवस्थापन समितिको सचिवालय व्यवस्थित गर्ने,
- (छ) शिक्षक सेवा आयोगले लिएको परीक्षामा सफल भई सिफारिस भएको शिक्षकलाई विद्यालयमा हाजिरी गराउने,
- (ज) नगरपालिकाबाट स्वीकृत दरबन्दीका कर्मचारीको व्यवस्थापन गर्ने,
- (झ) शिक्षक सेवा आयोगको करार सूचीमा रहेका उम्मेदवारलाई योग्यताक्रमको आधारमा करारमा नियुक्ति दिई काममा लगाउने,
- (ञ) शिक्षक सेवा आयोगको करार सूचीमा रहेका उम्मेदवार नआएमा नगरपालिकाले लिएको शिक्षक छनोट परीक्षाबाट प्रकाशित करार सूचीको योग्यताक्रमको आधारमा करारमा नियुक्ति दिई काममा लगाउने,
- (ट) रजिष्टर्ड लेखापरीक्षकबाट विद्यालयको वार्षिक लेखापरीक्षण गराई लेखा परीक्षकले औल्याएका प्रतिवेदन उपर आवश्यक कारवाही गरी सोको प्रतिवेदन नगर शिक्षा समितिमा पेस गर्ने ।

- (ठ) तोकिए बमोजिमका क्षेत्रसँग सम्बन्धित नगरपालिका र नगर शिक्षा समितिले दिएका निर्देशनहरूको पालन गर्ने,
  - (ढ) विद्यालयको आन्तरिक स्रोतबाट खर्च ब्यहोर्ने गरी नियुक्त वा बढुवा गरेका शिक्षकका लागि सेवा, सर्त र सुविधा तोक्ने र तोकिए बमोजिमको पारिश्रमिक तथा सुविधाहरूको व्यवस्था गर्ने,
  - (ण) शिक्षक तथा कर्मचारीहरूलाई तोकिए बमोजिमका कार्यवाही गर्ने,
- (११) संस्थागत विद्यालयको विद्यालय व्यवस्थापन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :

- (क) विद्यालय सञ्चालनका लागि प्राप्त साधन र स्रोतको परिचालन गर्ने,
- (ख) विद्यालयको चल, अचल सम्पत्तिको लगत राख्ने, राख्न लगाउने र सुरक्षा गर्ने,
- (ग) विद्यालयको शैक्षिक, भौतिक तथा आर्थिक तथ्याङ्क र विवरण अद्यावधिक गर्ने,
- (घ) विद्यालयमा स्वच्छ शैक्षिक वातावरण कायम राख्ने,
- (ङ) नेपाल सरकार र नगरपालिकाले तोके बमोजिमको पाठ्यक्रम तथा पाठ्यपुस्तक अनिवार्य रूपमा लागू गर्ने,
- (च) प्रचलित कानून बमोजिम शिक्षक पदका लागि उम्मेदवार हुने योग्यता पुगेका व्यक्तिलाई शिक्षक छनोट समितिको अनुमित लिई शिक्षक पदमा नियुक्ति गर्ने,
- (छ) नगरपालिकाले तोके बमोजिमको न्यूनतम स्केल नघटाई शिक्षकलाई तलब खुवाउने,
- (ज) अनुशासनहीन शिक्षक तथा कर्मचारीहरूलाई कारवाही गर्ने,
- (झ) शिक्षा ऐन, नियमावली तथा अन्य कानूनमा उल्लेखित व्यवस्थाका अतिरिक्त नगरपालिकाबाट जारी शिक्षासँग सम्बन्धित सबै ऐन, नीति

- नियम, कार्यविधि, निर्देशिका र निर्देशनहरूको पालन गर्ने गराउने,
- (त्र) विद्यालय व्यवस्थापन समितिले आवधिक रूपमा आफ्नो शैक्षिक, आर्थिक लगायत अतिरिक्त क्रियाकलाप समेतको प्रतिवेदन वडा शिक्षा समिति मार्फत् नगर शिक्षा समितिमा पेस गर्नु पर्नेछ,
- (ट) विद्यालयले सङ्कलन गर्ने सबै प्रकारका शिक्षण शुल्क, कर्मचारी तथा शिक्षकहरूलाई उपलब्ध गराउने प्रारिश्मिक, विद्यार्थीहरूलाई उपलब्ध गराउने छात्रवृत्ति लगायतका विषयमा नगर शिक्षा समितिले दिएको आवश्यक निर्देशन आवश्यक निर्देशन पालना गर्ने,
- (ठ) शैक्षिक गुठी अन्तर्गत सञ्चालन भएका विद्यालयको सञ्चालन, रेखदेख र व्यवस्थापन सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(१२) विद्यालय व्यवस्थापन समितिका अन्य काम, कर्तव्य अधिकार र बैठक सम्बन्धी कार्यविधि तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

२१. विद्यालय व्यवस्थापन समिति विघटन गर्न सकिने : (१) दफा (१०) बमोजिमको समयावधिसम्म व्यवस्थापन समिति पुनर्गठन नभएका र कुनै व्यवस्थापन समितिले तोकिएको जिम्मेवारी पुरा गर्न नसकेको भनी नगर शिक्षा समितिले कारणसहित नगरपालिका कार्यालयमा सिफारिस गरेमा सोको कारण खुलाई नगरपालिकाले तोकिएको प्रक्रिया पुरा गराई विद्यालय व्यवस्थापन समितिलाई विघटन गर्न सक्नेछ। तर यसरी विघटन गर्नुअघि विद्यालय व्यवस्थापन समितिलाई आफ्नो सफाइ पेस गर्ने मनासिब मौका दिइनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम विद्यालय व्यवस्थापन समिति विघटन भएपछि अर्को विद्यालय व्यवस्थापन समिति गठन नभएसम्म वा अन्य कुनै कारणले विद्यालय व्यवस्थापन समिति गठन नभएसम्म विद्यालय व्यवस्थापन समितिको काम गर्न नगरपालिकाले एक तदर्थ विद्यालय व्यवस्थापन समिति गठन गर्न सक्नेछ । यसरी तदर्थ विद्यालय व्यवस्थापन समिति वडाअध्यक्षको संयोजकत्वमा गठन हुनेछ ।

२२. विद्यालय सञ्चालन कार्यविधि : (१) यो ऐन वा प्रचलित कानूनको अधीनमा रही प्रत्येक सामुदायिक विद्यालयले विद्यालयको लक्ष्य, मूल्य, मान्यता, सञ्चालन प्रक्रिया, बालबालिकाहरूको

चौतर्फी विकासमा टेवा पुग्ने गरी अतिरिक्त क्रियाकलापहरुको विवरण लगायतका अन्य सान्दर्भिक विषयवस्तु समावेश गरिएको कार्यविधि अभिभावक भेलाबाट पारित गराइ लागु गर्नु पर्नेछ ।

(२) अभिभावक भेलाले आवश्यकता अनुसार कार्यविधि संशोधन गर्न सक्नेछ ।

(३) कार्यविधि अनुसार विद्यालय सञ्चालन गर्नु व्यवस्थापन समिति, प्रधानाध्यापक लगायत अन्य सबैको कर्तव्य हुनेछ ।

(४) कार्यविधि पारित भै लागु भएको मितिले ७ दिन भित्र विद्यालय व्यवस्थापन समितिको तर्फबाट पारित कार्यविधिको प्रतिलिपि नगरपालिका कार्यालयमा पेस गर्नु पर्नेछ ।

(५) नगरपालिकाले नगरको शैक्षिक विकासका लागि नमुना विद्यालयको विकास गर्न आवश्यकतानुसार नमुना विद्यालय स्थापना गर्न वा हाल संचालित सामुदायिक विद्यालयहरु मध्येबाट नमुना विद्यालयको रुपमा छनोट गरी संचालन गर्न सक्नेछ । नमुना विद्यालयलाई सम्बन्धित विषयमा आवश्यक स्वयमसेवक र थप सहयोगको व्यवस्था तोकिए बमोजिम गरिनेछ ।

(६) विद्यालयको कार्यविधि सार्वजनिक दस्तावेज हुनेछ ।

परिच्छेद-६

कोष, अनुदान, शुल्क तथा छात्रवृत्ति, विद्यालय सम्पत्ति, विद्यालयलाई छुट र सुविधा सम्बन्धी व्यवस्था

२३. नगर शिक्षा विकास कोष : (१) सामुदायिक विद्यालयको भौतिक पूर्वाधार विकासमा सहयोग पुऱ्याउन तथा त्यस्ता विद्यालयमा शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्धि गर्न नगरपालिकामा एउटा नगर शिक्षा विकास कोष रहनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कोषमा देहायका रकमहरू रहनेछन् :

(क) नेपाल सरकारबाट प्राप्त अनुदान रकम,

(ख) प्रदेश सरकारबाट प्राप्त अनुदान रकम,

(ग) नगरपालिकाबाट प्राप्त अनुदान रकम,

- (घ) संस्थागत विद्यालयबाट प्राप्त विद्यालयको वार्षिक कुल आम्दानी मध्ये तोकिए बमोजिमको रकम
- (ङ) चन्दाबाट प्राप्त रकम,
- (च) अन्य स्रोतबाट प्राप्त रकम ।

२४. नगर शिक्षा विकास कोषको संचालन र व्यवस्थापन गर्नु नगर शिक्षा समितिको कर्तव्य हुनेछ। कोष संचालक समिति तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कोष संचालनको कार्यविधि तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

२५. **विद्यालय कोष** : (१) प्रत्येक विद्यालयमा एउटा विद्यालय कोष रहनेछ, जसमा देहाय बमोजिमका स्रोतबाट प्राप्त रकम सो कोषमा दाखिला हुनेछ :

- (क) नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार, नगरपालिकाबाट प्राप्त अनुदान रकम,
- (ख) नगरपालिकाको शिक्षा कोषबाट प्राप्त अनुदान,
- (ग) शुल्क तथा सहयोगबाट प्राप्त रकम,
- (घ) चन्दा वा दान दातव्यबाट प्राप्त रकम,
- (ङ) अन्य स्रोतबाट प्राप्त रकम ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कोषको सञ्चालन र लेखा परीक्षण तथा सामाजिक परीक्षण तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

२६. **अनुदानको व्यवस्था** : (१) यो ऐन प्रारम्भ हुँदाका बखत दिदै आएको अनुदान रकममा कटौती गरी तोकिएको शीर्षक नतोक्री नगरपालिकाले समुदायिक विद्यालयलाई अनुदान दिनेछ । तर कुनै विद्यालयले तोकिएको शैक्षिक स्तर कायम गर्न नसकेमा त्यस्ता विद्यालयलाई दिइँदै आएको अनुदान रकममा तोकिए बमोजिम कटौती गर्न सकिनेछ ।

(२) सामुदायिक विद्यालयलाई तोकिए बमोजिम अनुदान उपलब्ध गराउनेछ ।

२७. **प्रारम्भिक बाल शिक्षा कक्षालाई अनुदान दिन सक्ने** : नगरपालिकाले प्रारम्भिक बालविकास केन्द्रलाई तोकिए बमोजिमको अनुदान रकम दिन सक्नेछ ।

२८. शुल्क सम्बन्धी व्यवस्था : (१) नेपाल सरकारले निःशुल्क शिक्षा घोषणा गरेको विद्यालय शिक्षाका लागि सामुदायिक विद्यालयले विद्यार्थीहरूबाट कुनै पनि किसिमको शुल्क लिन पाउने छैन ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि कुनै अभिभावकले आफ्नो इच्छाले दिएको दान, उपहार, चन्दा वा सहयोग सामुदायिक विद्यालयले लिन सक्नेछ ।

(३) सबै बालबालिकाहरूलाई आधारभूत तहसम्मको शिक्षा अनिवार्य र निःशुल्क तथा माध्यमिक तहसम्म निःशुल्क शिक्षा प्रदान गर्नका लागि नगरपालिकाले आवश्यक स्रोतको व्यवस्था गर्नेछ ।

(४) उपदफा (१) बमोजिम निःशुल्क शिक्षा घोषणा गरेको विद्यालय शिक्षा बाहेक अन्य विद्यालय शिक्षामा अध्ययन गर्ने विद्यार्थीसँग शुल्क तोकिएको आधारमा निर्धारण गरिनेछ ।

(५) विद्यालयले विद्यार्थीहरूलाई कुनै कक्षामा भर्ना गर्दा एक पटक भर्ना शुल्क लिइसके पछि पुनः सोही विद्यालयको अर्को कक्षामा भर्ना गर्नका लागि कुनै किसिमको शुल्क लिन पाउने छैन ।

(६) विद्यालयले आफ्नो भौतिक संरचना निर्माण गर्नका लागि विद्यार्थीहरूसँग कुनै किसिमको शुल्क लिन पाउने छैन ।

(७) संस्थागत विद्यालयले विद्यार्थीसँग लिन पाउने शुल्क नगरपालिकाबाट स्वीकृत गराई निर्धारण गर्नु पर्नेछ । त्यसरी शुल्क निर्धारण सम्बन्धमा स्वीकृति दिँदा नगरपालिकाले विद्यालयले उपलब्ध गराएको सुविधाको आधारमा दिनेछ ।

(८) कुनै विद्यालयले यस ऐन विपरीत विद्यार्थीसँग कुनै शुल्क लिएमा नगरपालिकाले त्यस्तो शुल्क सम्बन्धित विद्यार्थीलाई फिर्ता गर्न लगाउनु पर्नेछ ।

(९) यस ऐन विपरीत शुल्क लिने विद्यालयलाई नगरपालिकाले पच्चीस हजार रूपैयाँसम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ ।

२९. छात्रवृत्तिको व्यवस्था गर्न सक्ने : नगरपालिकाले विद्यालयमा भर्ना हुने विद्यार्थीहरूलाई तोकिए बमोजिम छात्रवृत्तिको व्यवस्था गर्न सक्नेछ । कक्षा पाँचसम्मका विद्यार्थीहरूलाई तोकिए बमोजिम अनिवार्य खाजाको व्यवस्था गरिनेछ ।

३०. संस्थागत विद्यालयले छात्रवृत्ति उपलब्ध गराउनु पर्ने : (१) संस्थागत विद्यालयहरूले भर्ना भएका

कुल विद्यार्थी सङ्ख्याको कम्तीमा दश प्रतिशतमा नघट्ने गरी तोकिए बमोजिम आर्थिक रूपमा विपन्न, अपाङ्ग, महिला, दलित वा जनजाति विद्यार्थीलाई छात्रवृत्ति उपलब्ध गराउनुपर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम छात्रवृत्तिका लागि विद्यार्थी छनोट गर्न विद्यालयले एउटा छात्रवृत्ति छनोट समिति गठन गर्नेछ, प्रत्येक विद्यालयले आफूले उपलब्ध गराएको आधार सहितको छात्रवृत्तिको विवरण नगर शिक्षा समितिमा पेस गर्नुपर्नेछ ।

३१. **विद्यालयको सम्पत्ति** : (१) सामुदायिक विद्यालयको हक भोगमा रहेको सम्पत्ति सार्वजनिक सम्पत्ति मानिनेछ । यस ऐन बमोजिम अनुमति वा स्वीकृति रद्द गरिएको वा कुनै विद्यालयमा गाभिएको सामुदायिक विद्यालयको सम्पत्ति नगरपालिकाले अन्य विद्यालयको काममा प्रयोगमा नआउने भएमा प्रचलित कानून बमोजिम बेचबिखन गरी प्राप्त भएको रकम सम्बन्धित नगरपालिकाको शिक्षा कोषमा जम्मा गर्नेछ ।

(२) शैक्षिक गुठी अन्तर्गत सञ्चालित संस्थागत विद्यालयको सम्पत्ति सोही विद्यालयको नाममा रहनेछ । कुनै विद्यालय सार्वजनिक शैक्षिक गुठीको रूपमा सञ्चालन गरिएकोमा त्यस्तो विद्यालयको सम्पत्ति सार्वजनिक सम्पत्ति मानिनेछ, र त्यस्तो सम्पत्तिको स्वरूप परिवर्तन गर्न पाइने छैन ।

(३) कम्पनी ऐन अन्तर्गत सञ्चालित संस्थागत विद्यालयको सम्पत्ति सोही कम्पनीको नाममा रहनेछ ।

(४) संस्थागत विद्यालयले कुनै व्यक्ति वा संघ संस्थासँग दानदातव्यको रूपमा कुनै किसिमको चल, अचल सम्पत्ति प्राप्त गर्नु अघि नगरपालिका संग स्वीकृति लिनुपर्नेछ । तर विदेशी व्यक्ति वा संघसंस्थाबाट त्यसरी चल, अचल सम्पत्ति प्राप्त गर्नु अघि नगरपालिकाको सिफारिसमा नेपाल सरकारको स्वीकृति लिनुपर्नेछ ।

(५) नेपाल सरकारको स्वीकृतिमा प्राप्त गरेको सम्पत्ति नेपाल सरकारको स्वीकृति बेगर बेचबिखन गर्न पाइने छैन ।

३२. **विद्यालयलाई छुट र सुविधा** : (१) प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि सामुदायिक विद्यालय र शैक्षिक गुठीको रूपमा सञ्चालित संस्थागत विद्यालयको नाममा जुनसुकै लिखत पारित गर्दा रजिष्ट्रेशन दस्तुर लाग्ने छैन ।

(२) उपदफा (१) मा लेखिएको बाहेक अन्य विद्यालयको नाममा कुनै लिखत पारित गर्दा नेपाल सरकारले तोके बमोजिमको आधारमा रजिष्ट्रेशन दस्तुर लाग्नेछ ।

(३) सामुदायिक विद्यालय र शैक्षिक गुठीको रूपमा सञ्चालित संस्थागत विद्यालयलाई दिइने अन्य छुट र सुविधा तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद-७

दरबन्दी मिलान, शैक्षिक योग्यता, नियुक्ति र सरुवा सम्बन्धी व्यवस्था

३३. दरबन्दी मिलान : आवश्यक मापदण्डसहित विद्यार्थी/शिक्षक अनुपात निर्धारण गरी नगर शिक्षा समितिले प्रत्येक वर्षको चैत्रभिन्न दरबन्दी मिलान गर्ने कार्य गर्नेछ । हाल रहेको शिक्षक जगेडा दरबन्दी यसै ऐन बमोजिम नगर कार्यपालिका मातहत रहनेछ ।

३४. शैक्षिक योग्यता : विद्यालयको शिक्षक, कर्मचारी एवम् बालविकास केन्द्रको सहयोगी कार्यकर्ताका लागि चाहिने शैक्षिक योग्यता तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

३५. शिक्षक विद्यार्थीको अनुपात मिलाउनु पर्ने : नगरपालिकाले प्रत्येक विद्यालयमा नियमित अध्ययन गर्ने विद्यार्थी सङ्ख्या र विषयका आधारमा तोकिए बमोजिम विद्यार्थी तथा शिक्षकको अनुपात कायम गर्नु पर्नेछ ।

३६. शिक्षकलाई अन्य काममा लगाउन नहुने : (१) सामुदायिक विद्यालयको शिक्षकलाई शिक्षा प्रदान गर्ने विद्यालय वा प्रशासनिक सम्बन्धी काममा बाहेक अन्य काममा लगाउन हुँदैन ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि विद्यालयको पठन पाठनमा बाध नपर्ने गरी नेपाल सरकार वा नगरपालिकाले तोकेको अन्य कुनै काममा खटाउन सकिनेछ ।

३७. अदालतको आदेशबाट पुनः बहाली हुन सक्ने : (१) दफा (४२) मा उल्लेख भएका कुनै आरोप वा केही आरोपमा सजाय भै नोकरीबाट हटाइएको वा बर्खास्त भएको शिक्षक कर्मचारी अदालतको आदेश वा फैसला बमोजिम मात्र नोकरीमा पुनः बहाली हुन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम पुनः बहाली भएको शिक्षक वा कर्मचारीले नोकरीबाट हटेको दिनदेखि पुनःबहाली भएको मितिसम्मको पुरा तलब ,भत्ता र तलब बृद्धिसमेत पाउन

सक्नेछ ।

३८. शिक्षकको नियुक्ति, बढुवा र सरुवा : (१) विद्यालयमा रिक्त अस्थायी, करार, अनुदानकोटा (राहत) र बाल विकास केन्द्रका सहयोगी कार्यकर्ताको नियुक्तिको व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(२) बाल विकास सहयोगी कार्यकर्ताको योग्यता र सेवा सर्त सुविधा तोकिए बमोजिम हुनेछ।

(३) नगरपालिका भित्र कार्यरत शिक्षक (स्थायी, अस्थायी, करार, अनुदानकोटा (राहत))को नगरपालिका अन्तर्गत एक विद्यालयबाट अर्को विद्यालयमा सरुवा गर्नु पर्ने भएमा नगर शिक्षा समितिले तोके बमोजिमको प्रक्रिया अपनाई नगरपालिकाले सरुवा गर्न सक्नेछ।

(४) उपदफा (३) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि एउटै विद्यालयमा कार्यरत शिक्षकहरूलाई नगर शिक्षा समितिले विद्यालय व्यवस्थापन समितिको सहमति नलिई नगरपालिका भित्रका एक विद्यालयबाट अर्को विद्यालयमा सरुवा गर्न सक्नेछ ।

(५) शिक्षक सेवा आयोगबाट सफल भई सिफारिस भएका शिक्षकलाई विषय मिल्ने गरी स्थायी नियुक्ति दिई काममा लगाउनु पर्नेछ । दरबन्दीमा करार शिक्षक नियुक्ति गर्दा शिक्षा सेवा आयोगको करार सूचीलाई पहिलो प्राथमिकता दिइनेछ ।

(६) शिक्षक सेवा आयोगबाट प्रकाशित करार सूचीमा सिफारिस उम्मेदवार उपलब्ध नभएमा नगर शिक्षा समितिले तोके बमोजिमको प्रक्रियाबाट प्रकाशित करार सूचीमा सिफारिस उम्मेदवारलाई नगरपालिकाभित्र रिक्त रहेको दरबन्दी/राहत कोटामा योग्यताक्रम अनुसार करार नियुक्ति दिई सम्बन्धित विद्यालयमा काममा लगाउन सक्नेछ ।

(७) करार सूचीमा सिफारिस उम्मेदवारलाई नियुक्ति गर्दा शिक्षक सेवा आयोगबाट प्रकाशित करार सूचीमा सिफारिस उम्मेदवारलाई पहिलो प्राथमिकता दिई शिक्षक सेवा आयोगबाट प्रकाशित करार सूचीमा सिफारिस उम्मेदवार सम्पर्कमा नआएमा मात्र नगर शिक्षा समितिले प्रकाशित करार सूचीमा सिफारिस उम्मेदवारलाई नगरपालिकाभित्र रिक्त रहेको दरबन्दी/राहत कोटामा योग्यताक्रम अनुसार तहगत विषयगत करार नियुक्ति दिई सम्बन्धित विद्यालयमा काममा लगाउन सक्नेछ ।

३९. तलब भत्ता नपाउने र सेवा अवधि गणना नहुने : दफा ३६ मा उल्लेखित अवस्थामा वा नियमानुसार बिदा स्वीकृत गराई बसेको अवस्थामा बाहेक विद्यालयमा अनुपस्थित रहेका शिक्षकले अनुपस्थित अवधिको तलब भत्ता पाउने छैनन् र सो अवधि सेवामा गणनासमेत हुने छैन ।
४०. प्रधानाध्यापक तथा कर्मचारी सम्बन्धी व्यवस्था : (१) प्रत्येक सामुदायिक विद्यालयमा नगरपालिकाले स्वीकृत गरे बमोजिमको प्रधानाध्यापकको दरबन्दी रहनेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिमका प्रधानाध्यापक तथा कर्मचारी नियुक्ति, सेवासर्त र सुविधा सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।
- (३) यस ऐन बमोजिम गठन हुने नयाँ विद्यालय व्यवस्थापन समितिले उक्त विद्यालयको प्रधानाध्यापकका लागि सोहि विद्यालयमा रहेका शिक्षकहरु मध्येबाट र सो विद्यालयको तहसंग मेल खाने शिक्षक नरहेको अवस्थामा नगरशिक्षा समितिको सहमति लिई प्रधानाध्यापकको व्यवस्थापन गर्न शिक्षा नियमावली नियम ५० को अधीनमा रही विद्यालय व्यवस्थापन समिति गठन भएको मितिले ३० दिन भित्र विज्ञापन गरिसक्नु पर्नेछ ।
४१. स्थायी आवासीय अनुमति लिन नहुने : सामुदायिक विद्यालयलमा कार्यरत कुनै शिक्षक वा कर्मचारीले कुनै पनि विदेशी मुलुकको स्थायी आवासीय अनुमति लिन वा त्यस्तो अनुमति प्राप्त गर्नको लागि आवेदन दिन हुँदैन । स्थायी आवासीय अनुमति लिएका तथा लिन आवेदन दिएका शिक्षक वा कर्मचारीलाई दण्ड तथा सजाय तोकिए बमोजिम हुनेछ ।
४२. शिक्षक महासंघ, शिक्षक तथा कर्मचारीको पदीय आचरण तथा अन्य व्यवस्था : (१) सामुदायिक विद्यालयलका शिक्षकहरुको पेसागत हकहितका सम्बन्धमा कार्य गर्न तोकिए बमोजिमको एक शिक्षक महासंघ रहनेछ ।
- (२) देहायका अवस्थामा शिक्षक तथा कर्मचारीलाई विद्यालय व्यवस्थापन समितिले वडा शिक्षा समितिमाफत पदबाट हटाउन नगर शिक्षा समितिमा सिफारिस गर्नेछ । सो उपर अनुगमन समितिको प्रतिवेदन र नगर शिक्षा समितिको सिफारिसमा कागेश्वरी मनोहरा नगरपालिकाले सेवाबाट बर्खास्त गर्नसक्नेछ :

- (क) तोकिए बमोजिम पदीय दायित्व पुरा नगरेमा,
- (ख) विना सूचना लगातार ३० दिनभन्दा बढी समय विद्यालयमा अनुपस्थित भएमा,
- (ग) विद्यालयमा मादक पदार्थ सेवन गरी आएको कुरा चिकित्सकबाट प्रमाणित भएमा,
- (घ) नैतिक पतन देखिने कुनै फौजदारी अभियोगमा अदालतबाट सजाय पाएमा,
- (ङ) सामुदायिक विद्यालयलका शिक्षकहरू वा कर्मचारीले कार्यालय समयमा अन्यत्र अध्यापन तथा अन्य व्यवसायिक क्रियाकलाप गरेमा,
- (च) शिक्षक वा कर्मचारी राजनैतिक दलको कार्यकारिणी समितिमा रहेको पाइएमा,

(छ) शिक्षक वा कर्मचारीले कार्यालय समयमा व्यवसायिक हकहितका नाममा अमूक राजनैतिक दलको हित वा विरोध गर्ने गतिविधिमा संलग्न भएमा ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम वा अन्य कारणले कुनै शिक्षक वा कर्मचारीलाई पदवाट बर्खास्त गर्नु पर्ने आवश्यक प्रमाण प्राप्त भएमा नगरपालिकाले निजलाई पदवाट हटाउनु सक्नेछ । तर कार्यरत पदवाट हटाउनु अघि निजलाई मनासिफ माफिकको सफाईको अवसर प्रदान गरिनेछ ।

स्पष्टीकरण : यस खण्डको प्रयोजनका लागि कार्यकारिणी समिति भन्नाले राजनैतिक दलको विधान बमोजिम गठित केन्द्रीयस्तर, प्रदेशस्तर, जिल्लास्तर वा स्थानीय स्तरका कार्यकारिणी समिति सम्भन्नु पर्दछ ।

परिच्छेद-८

विविध

४३. विद्यालयलाई सुरक्षित क्षेत्रको रूपमा कायम गर्नु पर्ने : (१) विद्यालयमा स्वतन्त्र र भयरहित रूपमा अध्ययन, अध्यापन गर्ने वातावरण सृजना गर्न तथा विद्यालयभित्र कुनै पनि किसिमको अवाञ्छित क्रियाकलाप हुन नदिने गरी विद्यालयलाई सुरक्षित क्षेत्र कायम गर्नुपर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम सुरक्षित क्षेत्र कायम गर्दा विद्यालयले पालना गर्नुपर्ने सर्त तथा मापदण्ड तोकिए बमोजिम हुनेछन् ।

४४. बालबालिकाहरूलाई निष्कासन गर्न, शारीरिक वा मानसिक दुर्व्यवहार गर्न नहुने : (१) कुनै पनि बालबालिकालाई विद्यालयबाट निष्कासन गर्न पाइने छैन । तर बालबिज्याई गरेको अवस्थामा बालकलाई आवश्यक कारवाहीका लागि सिफारिस गरी पठाउन बाधा पुगेको मानिने छैन ।

(२) विद्यालयमा अध्ययनरत बालबालिकालाई शारीरिक वा मानसिक यातना दिन वा दुर्व्यवहार गर्न पाइने छैन ।

४५. प्रगति विवरण बुझाउनु पर्ने : संस्थागत विद्यालयले प्रत्येक वर्ष तोकिए बमोजिमका विवरण सहितको प्रगति विवरण नगर शिक्षा समिति समक्ष बुझाउनुपर्नेछ ।

४६. दण्ड सजाय : (१) कसैले विद्यालयको सम्पत्ति हिनामिना वा नोक्सान गरेमा त्यस्तो व्यक्तिलाई मुद्दा हेर्ने अधिकारीले बिगो असुल गरी बिगो बमोजिम जरिवाना गर्न सक्नेछ ।

(२) कसैले देहायका कार्य गरेमा वा गर्न लगाएमा वा सो कार्य गर्न सहयोग पुऱ्याएमा त्यस्तो व्यक्तिलाई कसुरको मात्रा हेरी कानुनले तोके बमोजिम सजाय हुनेछ :

- (क) प्रश्नपत्रको गोपनीयता भङ्ग गरेमा,
- (ख) उत्तरपुस्तिका परीक्षण गर्दा लापरवाही वा गैर जिम्मेवारपूर्ण कार्य गरेमा,
- (ग) परीक्षा केन्द्रमा सम्बन्धित पदाधिकारीको स्वीकृती बिना प्रवेश गर्न प्रयत्न गरेमा वा प्रवेश गरेमा वा परीक्षा केन्द्र नियन्त्रणमा लिई अमर्यादित कार्य गरेमा,

- (घ) परीक्षाफल प्रकाशनमा अनियमितता गरेमा,

- (ड) अरुको तर्फबाट परीक्षा दिएमा,
- (च) विद्यार्थी भर्ना गर्दा दान, उपहार वा कुनै रकम लिएमा,
- (छ) अनुमति नलिई कुनै शैक्षिक कार्यक्रम, शैक्षिक ब्रिजकोर्ष, कोचिङ्ग परामर्श, कक्षा, ट्यूसन सेन्टर, भाषा शिक्षण कक्षा तथा पूर्व तयारी कक्षा सञ्चालन गरेमा,
- (ज) परीक्षाको मर्यादा भङ्ग हुने अन्य कुनै कार्य गरेमा,
- (झ) कानून विपरतका अन्य कार्य गरेमा ।

(३) कानून बमोजिमको कसुरको सम्बन्धमा विद्यालयको कुनै शिक्षक वा कर्मचारी उपर मुद्दा हेर्ने अधिकारी वा जिल्ला अदालतमा मुद्दा दायर भएमा त्यस्तो शिक्षक वा कर्मचारी त्यसरी मुद्दा दायर भएको मिति देखि मुद्दाको अन्तिम फैसला नभएसम्म निलम्बित हुनेछन् । सो शिक्षक वा कर्मचारी अदालतबाट कसुरदार ठहरिएमा निजलाई यस ऐन बमोजिम विभागीय सजाय गरिनेछ ।

४७. **पुनरावेदन** : तोकिएको अधिकारीले गरेको सजायको आदेश उपर कानून बमोजिम पुनरावेदन लाग्नेछ ।

४८. **नगरपालिकाले निर्देशन दिन सक्ने** : (१) नगरपालिकाले तोकिएको क्षेत्रसँग सम्बन्धित छात्रावास, ट्यूसन सेन्टर, कोचिङ्ग सेन्टर सञ्चालनका लागि तोकिए बमोजिमका सर्त पुरा गरेका संस्थालाई अनुमति लगायतका आवयक निर्देशनहरु दिन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको दिइएको निर्देशन पालन गर्नु विद्यालय व्यवस्थापन समितिको कर्तव्य हुनेछ । यसरी नगरपालिकाबाट निर्देशन दिएको अवस्थामा उक्त निर्देशन पालना गरिएको प्रतिवेदन नगरपालिकामा पेस गर्नु पर्नेछ ।

४९. **नियम बनाउने अधिकार**:(१)यस ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न नगरपालिका, नगरकार्यपालिकाले आवश्यकताअनुसार शिक्षा नियमावली, कार्यविधि तथा निर्देशिकाहरु जारी गर्न सक्नेछ ।

५०. **संक्रमणकालीन व्यवस्था** : (१) यस ऐनले तोकिए बमोजिम हुने भनी व्यवस्था गरेको काम कानून बमोजिम नतोकिएसम्म नगर कार्यपालिकाको निर्णयअनुसार हुनेछ ।

(२) यो ऐन जारी भएपछि विद्यालयमा रिक्त रहेका दरबन्दीमा विज्ञापनको अनुमति

नगरपालिकाले दिन सक्नेछ ।

५१. **बाधा अडकाउ फुकाउने अधिकार** : यस ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न कुनै बाधा अडकाउ परेमा नगर कार्यपालिकाको निर्णयले त्यस्तो बाधा अडकाउ हटाउन आदेश जारी गर्न सकिनेछ, र त्यस्तो आदेश यसै ऐन बमोजिम भएको मानिनेछ ।

५२. **बचाउँ र लागु नहुने** : (१) यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेका नियममा उल्लेखित भएका विषय सोही बमोजिम र उल्लेख नभएका विषय प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

(२) यस ऐनमा लेखिएको कुनै कुराले विद्यालयको सम्पत्ति हिनामिना गरेको कसुरमा भ्रष्टाचार निवारण ऐन २०५९ अन्तर्गत कार्यवाही चलाउन बाधा पर्ने छैन ।

(३) संविधान र सङ्घीय तथा प्रादेशिक कानूनसँग बाभिएको यस ऐनका दफा र उपदफाहरू बाभिएको हदसम्म स्वतः निष्क्रिय हुनेछ ।

(४) यसअघि कानून बमोजिम नियुक्त शिक्षक कर्मचारीहरूलाई नेपाल सरकारबाट दिइदै आएको सुविधामा कुनै किसिमको कटौती गरिने छैन । तर यो व्यवस्थाले कानून बमोजिम दण्ड, सजाय र कारवाही गर्न बाधा पर्नेछैन ।